

ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ МУЗЕЇВ: ВИКОРИСТОВУЙМО ПОВНОЮ МІРОЮ!

Створення міні-музейів — ефективна форма роботи з родинами вихованців!

Ольга ДУДАР, канд. істор. наук, доцент кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти та виховання, ППО КУ імені Бориса Грінченка

Музейний простір може стати у великій пригоді освітньому процесу. Його використання істотно урізноманітнює форми й методи роботи, активізує дитячу творчість і дає змогу організовувати цікаві й змістовні заняття для вихованців та їхніх батьків. Про музейну роботу з дошкільнятами неодноразово йшлося на сторінках "Дошкільного виховання" і "Палітра педагога". Ця стаття — ще один аргумент на користь широкого й системного впровадження музейної педагогіки в практику роботи українських дошкільних закладів.

НА ШЛЯХУ ДО СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ МУЗЕЙНОЇ ОСВІТИ

Інтерес до поєднання екскурсійної та експозиційної роботи і різних освітніх занять виник на початку ХХ ст. у Німеччині. Новий напрям музейної діяльності переважно був орієнтований на роботу зі школлярами. У 1913 р. в м. Мангеймі на освітнянській конференції "Музей як освітній і виховний заклад" А. Ліхтварк сформулював ідеї щодо освітнього призначення музеїв і запропонував новий підхід до відвідувача — як до учасника своєрідного діалогу. Реалізуючи на практиці метод "музейних діалогів", учений вперше окреслив роль педагога як посередника, що допомагає відвідувачеві сприймати експозицію. Як особлива галузь знань і досліджень музейна педагогіка почала формуватися в 60-ті роки минулого століття, коли зрос інтерес до інноваційних технологій і стали інтенсивнішими процеси гуманізації освіти.

За радянської доби в Україні було накопичено цікавий досвід використання музейного простору в освітній роботі, але, на відміну від країн Західної Європи та США, у нас він не набув масового поширення. Музейна педагогіка не стала окремою галуззю, і у видах не почали готовувати спеціалістів за фахом "музейний педагог".

Нині посилилася увага до розширення освітніх можливостей музею, до проблем музейної комунікації. Розробляються різноманітні методики роботи з відвідувачами, спрямовані на зміну їхньої позиції спостерігачів на роль активних учасників. Передусім це стосується

дитячої та підліткової аудиторії. Провідна тенденція музейної педагогіки — перехід від однічних та епізодичних контактів з юними відвідувачами до створення багатоступеневої системи музейної освіти. Перша сходинка такої освіти — цілеспрямована робота з дошкільнятами.

Наскільки вітчизняні музеї готові до системної роботи з наймолодшими візитерами? Загалом діяльність класичного музею орієнтована на середньо-статистичного відвідувача. Тому в педагогів та батьків можуть виникати елементарні "побутові" труднощі під час

**Похід в музей — мандрівка крізь часи
На зустріч до нетлінної краси.**

(Це та наступне фото надані автором)

організації занять у музеях або традиційних екскурсій. Наприклад, експонати нерідко розташовані надто високо для дітей; деякі стенді залишаються відкритими, тож юні гості можуть не відмінитися від спокуси погратися з експонатами і мимоволі завадити їм шкоди. Зважаючи на це обставини й бюрохратичні перешкоди, викоранці дошкільних закладів не є частими гостями музейних зал.

Чи можна якось зарадити цьому? Може, дошкільники взагалі ще не готові до подібної роботи, замалі для них? Досвід європейських дошкільних закладів переконливо доводить: музейна педагогіка може успішно використовуватися в освітньому процесі, звісно, за умови правильної організації роботи.

Освітні завдання, які допомагає розв'язувати музейна педагогіка

- Цікаві експозиції збагачують уявлення малюті про культурну та історичну спадщину людства, природу рідного краю, сприяють формуванню цінісного ставлення до культурних надбань, естетичного смаку дітей.
- Під час екскурсій дошкільнят навчаються сприймати різноманітну інформацію, працювати в нестандартних умовах.
- "Аура" музею позитивно впливає на дитячу аудиторію, активізує її емоційну колективну пізнавальну діяльність, сприяє формуванню навичок взаємодії.
- Дошкільнят набувають досвід безпечної та чесної поведінки в громадських місцях.
- Відвідини музею викликають позитивні емоції, стимулюють розвиток уяви та фантазії, творчість дітей і дорослих.

Звісно, для досягнення максимальної ефективності необхідна не лише копітка праці вихователя, а й залучення батьків, щирий інтерес усіх учасників до поставленої проблеми та наявність реальних технічних можливостей.

Тож музей створює надзвичайно сприятливий простір для творчих пошукув як педагогів та батьків, так і музейних працівників.

ВАРІАНТИ ВИКОРИСТАННЯ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У дошкільних навчальних закладах можна ефективно використовувати як класичну музейну педагогіку, так і її елементи.

Класична музейна педагогіка

Дуже корисно принайміні один-два рази на місяць організовувати екскурсії до справжнього музею. Для дитини такий візит — незабутня подія, і його підготовка та очікування можуть бути не менш цікавими, ніж робота з експозицією.

Наприклад, у рамках дослідницько-експериментальної роботи у ДНЗ № 444 Дніпровського району столиці ми провели з вихованцями заняття "Квітковий світ Катерини Блокур". Нашим партнером у проведенні заходу став Національний музей українського народного декоративного мистецтва, у залах якого діти отримали можливість пограти, і пограти.

Попередня робота здійснювалася в дошкільному закладі. За допомогою сучасних засобів ІКТ (мультимедійної презентації) дітей ознакомили з квітами творами видатної художниці. Розповіді про життєвий і творчий шлях Катерини Василівни. Так дошкільнят дізналися, з чим вони детальніше ознакомляться у музеїв залах.

Важливо було також скромно пояснити малюкам правила поведінки в музеї. На нашу думку, це варто робити у формі гри, аби дошкільники не сприймали музейні залы як територію суцільних заборон. Спочатку варто акцентувати увагу на позитивних моментах: у музеї можна грати, відповісти на запитання, самим ставити їх, малювати, співати, амагатися з іншими (усі ці дії передбачають метод візиту). Але при цьому відібудувати мають бути уважними, чимо поводитися, бережно ставитися до експонатів, нічого не зіпсувати.

Розробку заняття, проведеного в стінах музею, пропонуємо нижче.

КВІТКОВИЙ СВІТ КАТЕРИНИ БЛОКУР

Заняття у музеї для старших дошкільнят

Мета. Розвивати образне мислення, увагу, уяву, творчі здібності дітей. Виховувати естетичний смак, уміння дотримуватися правил поведінки. Формувати навички роботи у техніці петриківського розпису, зміні складати ще з частин. Розширювати уявлення про творчість К.Блокур.

Хід заняття

Вихователь. Діти, як називають людину, що створює картини? (Відповіді дітей). Ах, художник. А чи знаєте, про кого ми сьогодні

поговоримо? Так, про Катерину Василівну Блокур.

Бесіда за змістом картин

- Що зображувала художниця на своїх картинах?
- Які квіти ви знаєте?
- Спробуйте знайти ще рослини на полотнах художниці.
- Що ще ви бачите на картинах?
- Я ви гадаєте, у яку пору року писала ці полотна Катерина Василівна?
- Знайдіть, будь ласка, на картинах весняні квіти — півонії, бузок.
- А які квіти цвітуть у літку?

— А що смачноїшого ви бачите на картинах?

Вихователь проводить словникову роботу: пояснює значення слова "натюрморт" (зображення застільних, нерукомискомпозицій — сечія, фрукти, посуд, килимі, меблі, букеті квітів тощо).

Розвивальна гра "Оклади картину"

Вихователь. Чи є натюрморти серед картин художниць? З чого вони складаються? (Відповіді дітей). Перед вами невеликий пазл. Щоб його скласти, спершу маємо розди-

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА

виться окрім частинки й з'ясувати, до якої картини вони підходять.

Діти складають пазл — розділену на певну кількість частин репродукцію картини Катерини Білокур.

Зауважимо, що роботи художниці насичені дрібними деталями. Дітям дошкільного віку складно швидко розобрятися з усіма елементами. Тому кожна частинка пазла має містити ключовий фрагмент, який легко розічнити.

Вихователь. Квіти на картинах Білокур неможливі. Художниця дуже любила їх і намагалася не зрикати, малювати прямо в саду чи бляклумби. Ми теж можемо зберегти красу живих квітів, якщо створимо букет напапері. Але щоб наші малюнки вийшли гарними, маємо поспочати.

Практична робота

Діти під керівництвом педагога малюють квіти у техніці петриківського розпису.

СТВОРЕННЯ ВЛАСНОГО МУЗЕЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

На жаль, не завжди є можливість систематично проводити заняття у справжньому музеї. Тому в діяльності дитячих сідзіб створюють власні музейні середовища. Розглянемо переваги такої форми роботи.

Переваги міні-музею в дитсадку

- Насамперед це можливість залучення вихованців та їхніх батьків до участі у формуванні колекції. Цей процес потребує реальної співпраці та зацікавленості всіх у позитивному результаті. Експонатом "саморобного" музею може стати будь-яка річ. Усвідомлення цього формує певну до музейної справи загалом і сприяє розширенню уявлення дітей про культурну спадщину України, професії, екологічне середовище, видатних українців тощо.
- Дитина може спробувати себе в різних ролях: допомога у формуванні виставки, виготовлення експонатів, проведення міні-експкурсій, робота з експозицією — діасі форми стимулювання творчого потенціалу вихованців.
- Власне музейне середовище дошкільного закладу може бути майданчиком для різноманітних ігор, концертів, виставок дитячих робіт — усіх тих форм роботи, використання яких під час відвідування класичного музею пов'язане з певними технічними труднощами.
- Одна з головних переваг власного музею — його доступність та орієнтованість на вікові потреби вихованців, адже тематика експозиції класичного музею може бути надміру складною для дошкільнят.

Заслуги на сучасний стан розвитку музейних осередків у дошкільних навчальніх закладах, на наш погляд, можна виокремити такі типові їх недоліки: недостатня увага до естетичного оформлення виставкових матеріалів; фактичні помилки у використанні експонатів; поверхове ставлення до певних традицій, принципів і методів музейної роботи. Втім, це отримано з катастрофічними, заслугами на загальній позитивний вплив функціонування в закладі музейного середовища. А робота над удосконаленням освітнянських музей-

Підсумкова бесіда

— Як гадаєте, ваші роботи можна виставити у музеї? Чому?

— Про що б ви хотіли запитати художницю? (На дівчи запитання може відповісти музейний працівник.)

— Чи сподобалося вам у музеї? Чи хотіли б ви прийти сюди знову? Що вам було б цікаво побачити під час наступного візиту?

піде на користь як педагогичним працівникам, так і їхнім вихованцям.

Створюючи власний музей, слід пам'ятати про деякі секрети музейної справи.

Секрети музейної справи

- Достовірність експозиції має бути ретельно вивірена. Дитина не разуміє відмінності між мистецькими чи історичними реліквіями і їхніми копіями. Тож варто розкривати, пояснювати малюкам ці відмінності й навіть за наявності власного музейного простору час від часу віділдувати класичні музеї.
- Для музею слід добирати матеріали, цікаві насамперед для самих дітей. Треба уникати як занадто простих, так і заскладніх форм роботи.
- Варто обрати проестетичний компонент експозиції. Як інтегрована наука музейна педагогіка цікава на самперед своєю варіативністю. Кожен педагог може обрати свій власний шлях, сповнений відкриттів не лише для дітей, а й для іншого дорослого оточення.

Українські музеї можуть стати джерелом натхнення та цікавих ідей, що допоможуть привнести в освітній процес щось нове, сучасне, корисне для дітей, її розвитку, а також для збереження й популяризації глибокої та багатої української культури. *

Дарус малюкам музей
Багато цікавих ідей